

MODERN ANLATIDA GELENEĞİN İZLERİ VE “BİN BEYAZ TURNA”

Tülin Arseven*

Kültür, bir topluma veya halka özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünüdür. Gelenek ise bir toplumda, toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar olarak tanımlanmaktadır. Her ikisi arasındaki güçlü bağ ve etkileşim, yaşamdan sanata geniş bir yelpazede kendini hissettirmektedir. Geleneksel olanın sanata ve yaşama etkisi ile yaptırım gücü, çağdaş olan ile kimi zaman uyum içinde kimi zaman çatışan görüntüsü, üzerinde durulmaya değer görünmektedir. Gelenek ile modernizm arasındaki ilginin sorgulanması gerektiği düşüncesi edebiyat, tarih, sosyoloji gibi pek çok disipline ait araştırmaya farklı bakış açılarıyla konu olmuştur. Bu çalışmada da benzer şekilde iki kavram arasındaki etkileşime dair bir inceleme yapılmıştır. İncelemenin odağına halk kültürüne ait bir düşüncenin, bir tasarımın modern anlatı türlerinden romandaki yansımaları alınmıştır. Esas alınan geleneksel kültür ögesi turna ve bu kuşa dair, yaygın inanışlardır. Öncelikle genel anlamda kuşlara dair inanışlardan kısaca söz edilmiş, ardından bunların Batıdan Doğu kültürüne doğru ifade ettiği anlamlar ele alınmıştır. Geleneksel Anlatıda Turna başlıklı ilk bölümde Türkiye’de ve dünyada maddi ve manevi bir kültür ögesi, sözlü geleneğin bir uzantısı olarak turnanın (/telli turna) farklı coğrafyalarda ve farklı kültürlerdeki yeri üzerinde durulmuştur. Çalışmanın ikinci bölümünde ise Japon edebiyatının güzel örneklerinden birinde, Yasunari Kavabata’nın

*Prof. Dr. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Bin Beyaz Turna adlı romanında turna motifinin yer alış biçimi, yaşadığı kültürde motifin diğer geleneksel tutum ve davranışlar (çay seremonileri gibi) içindeki yeri de dikkate alınarak incelenmiştir. Modern bir anlatı türü olarak romanın geleneğin gelecek kuşaklara aktarımındaki işlevi ve bunu sağlama biçimi saptanmaya çalışılmıştır. Bu noktada, geleneğin modern olan karşısında varlığını sürdürme arzusu ve modern anlatıya sızma biçiminin dikkate değer nitelikte olduğu da görülmüştür.

I. Geleneksel Anlatıda Turna

Varlıkları ile doğayı güzelleştiren, sanata ilham veren, anlatıları süsleyen kuşların insanoglunun yaşamında önemli bir yer tuttuğu bilinen bir gerçektir. Kuşlar ile insanlar arasındaki ilişki pek çok kez, farklı düzeylerde ve farklı disiplinlerce ele alınmış, incelenmiştir. Bu incelemelerin temelinde eski anıtlardan, mezar taşlarından masallara, şiirlere değin insana dair birçok olay, durum ve duygunun dile getirilmesinde onlardan yararlanılmasının payı büyük olsa gerektir. Nitekim yaşamın hemen birçok alanında hem maddi varlıkları ile hem de çeşitli metaforlara araç oluşları ile onları görüyor olmamız bu nedenle olsa gerektir. Dünyada ve Türkiye’de efsanelerde, masallarda, şiirlerde, hikayelerde ve romanlarda kuşlarla ilgili motiflerin çokça görülmesini bu anlamda değerlendirmek mümkündür. Bir araştırmacı,

“Britanya söylencelerine göre, insan türü, taş adamla kuş kadından türemiştir. Polinezya mitolojisine göre, Tanrı’nın okyanusa bıraktığı bir kuş yumurtasından Hawai adaları oluşmuştur. Yaradılışla ilgili kimi söylencelere göre, Tanrı dünyayı yaratırken, kuş da deniz dibinden çamur çıkarıp yapıya yardım etmiştir. Sibiry mitolojisine göre de kuş, Tanrı’nın ölçü yardımcısıdır; Tanrı buyruğu ile dünyanın boyutlarını ölçmüştür.” (Akalm, 1993, 147)

demektedir. Yalnızca Britanya, Polinezya, Hawai ve Sibiry mitolojisinde değil dünyanın birçok yerinde kuşlarla ilgili çok sayıda anlatıya, efsaneye, inanışa rastlanılmaktadır. Bu çalışmaya konu olan turna (Crane) için bile S. Thompson’ın *Motif-index of folk-literature: a classification of narrative elements in folktales, ballads, myths, fables, medieval romances, exempla, fabliaux, jest-books, and local legends.*’inde sadece b. Animals kategorisinde on üç kayıt bulunmaktadır. Adı geçen katalogda turna (crane) aşağıdaki gibi kayıtlıdır:*

A) B240.4.1. B240.4.1. *Minister of lion-king a crane.* India: Thompson-Balys.

B) B242.2.12. B242.2.12. *King of larks.* Crane Vitry I No. 4.

C) B261. B261. War of birds and quadrupeds. *Type 222; BP II 435 (Gr. No. 102);

*Dh III 3ff., 226, IV 197ff.--Crane Vitry No. 153; Scala Celi No. 417. Japanese: Ikeda.-Africa: Frobenius Atlantis VIII 253, IX 115, XI 128.

D) B282.16. B282.16. Wedding of raven with another bird. Danish: Nyerups Udvalg II 97ff.; GrCHner-Nielsen Danske SkP mteviser I 34f. No. 15 (crane); Wendish: Haupt-Schmaler Volkslieder der Wenden I 256f. No. 273 (magpie).

E) B282.23. B282.23. The courtship of the stork and the crane. Go a-courting one

* Bkz.: <http://www.ruthenia.ru/folklore/thompson/> (31.03.2016)

another across the marshes but never come to an understanding, as each time either one or the other changes his mind. (Cf. T91.)--Lithuanian: Balys Index No. *223; Russian Andrejev No. *244 I.

F) B363. B363. Animal grateful for rescue from net. *Type 75; Crane Vitry 194 No. 145.--India: Thompson-Balys--Africa (Zanzibar): Bateman: 81 No. 6.

G) B463.3. B463.3. Helpful crane. India: *Thompson-Balys; Japanese: Ikeda, Anesaki 323.--N. A. Indian: Thompson Tales 340 n. 227.

H) B522.4.1. B522.4.1. Circling cranes carry away girl. Eskimo (Bering Strait): Nelson RBAE XVIII 480.

I) B535.0.7.2. B535.0.7.2. Crane as nurse for child. India: Thompson-Balys.

J) B602.5. B602.5. Marriage to crane. India: Thompson-Balys.

K) B623.1. B623.1. Crane as wooer. India: Thompson-Balys.

L) B652.3. B652.3. Marriage to dove-maiden. Icel.: MacCulloch Eddic 260.

M) B240.4.1. B240.4.1. Minister of lion-king a crane. India: Thompson-Balys.

S. Thomsen'in motif indeksi incelendiğinde turnaya ait anlatılara Danimarka, Litvanya, Japonya, Hindistan ve Afrika olmak üzere dünyanın birçok yerinde, benzer ya da farklı biçimlerde rastlanıldığı görülmektedir. Kuşların insanları bir kötülükten kurtarması, kuşlarla evlilik, herhangi bir durum karşısında kuşa dönme ve benzeri şekillerde geleneksel anlatıda karşımıza çıkan bu motifler üzerinde birçok araştırma yapılmıştır. Metin Ergun tarafından yapılan bir araştırmada, insanın kuşa dönüşmesinin zor durumdan kurtulma, utanma ve cezalandırma nedenlerine bağlı olarak geliştiği belirtilmektedir. Sözelimi yaptıkları bir hatadan dolayı veya bir şeyi kaybettikleri, döktükleri için korkan çocuklar, kuş olmayı dilerler. Bazen de sevilmeyen birinden kurtulmak için kuşa dönülür. Saçını tararken veya yıkarken kayınbabası tarafından görülen gelin, utandığı için kuş olmayı diler. Kuş olmaların bir bölümü, cezalandırma sonucunda oluşur. Anneye babaya karşı gelen çocuklar kargışlanınca kuşa dönerler. Tanrı'nın sözünü dinlemeyen çağırdığı yere gelmeyen insan, kuşa döndürülerek cezalandırılır (1997, 178). Duyulan büyük utanç ya da istenmeyen, cezalandırılması gereken bir durumda kuşa dönüşme, kültürel varlık içinde kuşların ne denli büyük bir yer tuttuğunu göstermesi açısından dikkat çekicidir. Türklerde maddi kültürün oluşumunu incelediği araştırmasında Emel Esin,

“Otta-tey ‘beşgen nesnesi’nin yanında, kulplu aynalarla birlikte (krş. R249/17-28) Prof. Dr. T. Tekin tarafından ‘Ku Er’ olarak deşifre edilen, Kök Türk alfabesiyle yazılmış bir kitabe (R 268) vardır. Kök Türk Yazıtları’nda geçen ve Prof. Bazin’e göre Kun (Hun) ve Kuman’da olduğu gibi bir kabile adı olması muhtemel Ku bir KuSengün’ün sahip olduğu isimdi. Prof. Tekin’e göre ku, Türkçede kuğu anlamına gelen kuu/koğu ile de bağlantılı olabilir. Bu durumda yazıt, ruhun bir su kuşuna dönüşmesine ve bir kuğuya dönüşen Türk hakanına ilişkin efsaneleri hatırlatmaktadır” (2006, 242-243)

demektedir. İnsanın bir şekilde, bir sebeple kuğuya yani bir kuşa dönüştüğüne dair

sahip olunan inanışların ne kadar eskiye uzandığını göstermenin yanı sıra Esin'in tespiti, bir canlı olarak kuşun insanın yaşamındaki yerinin de altını çizmektedir. Kimi zaman da insana dair herhangi bir konunun araştırılması sırasında da kuşlarla ilgili bir inanışa ulaşılmaktadır. Altay Türklerinde ölüm olay ve olgusunu araştırdığı kapsamlı çalışmasında Jean-Paul Roux, etnografya verilerinin ruhun ölüm halinde bir kuş şeklinde uçtuğunu söyleyen inançların halen etkin olan izlerini sergilediği (1999, 159) saptamasını yapar. Kimi anlatılarda belli bir kuş türü belirtilmezken, kiminde de özel bir türünün belli bir takım görevleri üstlendiği görülmektedir. Özellikle de turnanın pek çok kültürde özel bir takım anlamlar yüklenerek anlatı içinde var olduğu dikkati çekmektedir. Masal kuşları ve kuşlarla ilgili masalımsı tasarımlardan söz eden bir araştırmada turna için şöyle denilmektedir: “*İbn Fadlan X. Yüzyılda Türkistan'daki küçük bir toplumun turnaya tapıtığını anlatmaktadır. Başkurt inancına göre samanyolu, sürekli göç durumundaki bir turna sürüsüdür. Turnaya ilişkin bir başka söylenti şudur: Bir Başkurt delikanlısı çok iyi 'kuray' (bir tür saz) çalarmış. Sazını göğe götürmüş, o saz gökte turnaya dönüşmüş.*” (Akalin, 1993,144) Dünyanın birçok yerinde olduğu gibi Anadolu kültüründe de turna önemli bir yere sahiptir. Sami Akalin'a göre turna, Türk halk şiirinin gözde kuşlarından; tüylerinin güzelliği nedeniyle telli turna diye de geçer ve göçmen kuşlardan olduğu için gurbetteki âşıklara sılayı hatırlatır (1993, 127). Turna; “*İki Turnam Gelmiş Yolda Yorulmuş*”, “*Durnam Gelir Kona Kalka*”, “*İki Turnam Gelir Bağdat İlinden*”, “*Durnam Gelir Yata Kalka*”, “*Telli Turnam*”, “*Turnalar*”, “*Turnam Gelir*”, “*Turnam Uçamamış*”, “*Turnam Yare Selam Söyle*” başlıklı türkülerde olduğu gibi Türk halk kültüründe bugün de hayli sık görülen bir motif olarak varlığını sürdürmektedir.

Durnam gider olsan bizim éllere

Şeker söyle kaymak söyle yağ söyle

Eğer meni sorsa ihtiyar anam

Boynum armut sapı canım sağ söyle (Saraçoğlu, 1999, 183)

Ercişli Emrah'a ait olan, 1948 yılında Erciş'te derlenen yukarıdaki dizelerde ve yine Ercişli Emrah'ın 1961 yılında Kağızman'da derlenen,

Araz akar Han Ağrı'nın döşünde

Kalem oynar Han Selbi'nin kaşında

Seherinen Gönenli Göl başında

Yara arzuhalim véresizdurnam (Saraçoğlu, 1999,215)

dizelerinde turnanın haber taşıma görevi söz konusu olurken, Anadolu'da derlenen ve Osmanlı İmparatorluğunun son döneminde savaş, yokluk ve kıtlık zamanında koleradan ölen kardeşi için bir ablanın yaktığı ağıtta turna şöyle geçer:

Gürül gürül kitap okur

Eğdirme fesli kardeşim

Camide sala veriyor

Bir turna sesli kardeşim (Özdemir,1994,269)

Anadolu'da derlenen bir başka ağıtta ise turna kişileştirilerek verilir:

Kara vezirin gününde
Altın takardım Sırma'ya
Ayan olsun bey kardeşim
Sözüm geçmiyor Turna'ya (Özdemir,1994,301)

Anadolu'dan Doğu Avrupa'ya ve Asya'ya doğru ilerledikçe turnaya dair inanışların kaybolmadığı ve değişik işlevlerle halkın anlatılarında yer bulmaya devam ettiği görülür. Sözelimi bir kaynakta belirtildiği gibi Slavlar, ilkbaharda gelen turnaların mutluluk ve neşe getireceğine inanmaktadırlar. Baharla birlikte turnalar uçuşmaya başladığında, insanlar onlardan sağlık, huzur ve bereket isterler. Slavların eski bir inanışına göre ise ilkbaharda turnaları ilk görenler düğüne gideceklerine inanırlarmış. Turnaların gidişleri ise hüznü ifade ediyormuş.* Rusların da turnalarla ilgili olarak benzer inanışlara sahip oldukları görülmektedir. Rusya'nın en şiirsel bayramı olarak tanımlanan "Beyaz Turna Bayramı" 22 Ekim'de Rusya ve eski Sovyet ülkelerinde kutlanmaktadır. Bayramın kutlanmasında öncülük eden Dağıstan'ın ünlü halk şairi Rasul Gamzatoviç Gamzatov'dur. Gamzatov, 1968'de "Turnalar" başlıklı bir şiir yazar ve bunu da Yan Frenkel besteler. Bu şarkı İkinci Dünya Savaşı'nda ölen askerler için yazılmıştır. Kafkaslılar, ölen askerlerin ruhlarının beyaz bir turnaya dönüştüğüne inanmaktadırlar. Gamzatov'un şiiriyle birlikte Rusya'da "beyaz turnalar" diye bir bayram kutlanılmaya başlar. Bayram, uluslararası dostluğun pekiştirilmesi amacıyla. Tüm kavgaların, savaşların son bulması, silahsız, kan dökülmeden barış içinde yaşamayı ifade etmektedir.** Gamzatov'un bu şiiri*** şöyledir:

* Bkz.: <http://shkolazhizni.ru/culture/articles/34780/> (30.03.2016)

** Bkz.: <http://mycalend.ru/c/h/312/> (28.03.2016)

*** Türkçeye Marina Maltseva tarafından çevrilen şiirin Rusçası şöyledir:

«Журавли»

Мнекажетсяпорою, чтосолдаты
С кровавыхнепришедшиеполей,
Не в землюнашуполегликогда-то,
А превратились в белыхжуравлей-

Онидосейпоры с врементехдальних
Летят и подаютнамголоса.
Непотомультакчасто и печально
Мызамолкаемглядя в небеса?

Летит, летитпонебуклинусталый,
Летит в туманенаисходедня.
И в томстроюестьпромежутокмалый -
Бытьможетэтоместодляменя.

Настанетдень и журавлинойстаей
поплыву в такойжесизоймгле.
Из-поднебеспо-птичьюокликакая
Всехвас, когооставилназемле.

Мнекажетсяпорою, чтосолдаты
С кровавыхнепришедшиеполей,
Не в землюнашуполегликогда-то,
А превратились в белыхжуравлей.

“TURNALAR

*Kanlı savaştan vatanımıza dönmeyen askerlerimiz
Toprağa verilmeden
Turnalara dönüşmüşler gibi
Geliyor bana bazen*

*Onlar o günden bu yana hala
Uçuşarak bize sesleniyorlar.
Ondandır gökyüzüne bakınca
Susmalarımız.
Gün bitmek üzereyken sisli havanın içinde
Gökyüzünde yorgun bir turna sürüsü uçuyor.
Ve o sürünün arasında küçük boş bir yer görünüyor.
Belki orası benim için ayrılmıştır.*

*Bir gün gelir; ben de bu sisli havanın içinde
Turna sürüsüyle beraber uçarken
Geride bıraktıklarına gökyüzünden kuşların ses çıkardıkları
Gibi size sesleneceğim*

*Kanlı savaştan vatanımıza dönmeyen
Askerlerimiz toprağa verilmeden
Turnalara dönüşmüşler
Gibi geliyor bana bazen.”*

Batıdan doğuya doğru gidildikçe turna ile ilgili inançların değiştiği görülür. Anadolu’da gurbetten haber getiren turnalar, Rusya’da onların uçtuğunu görenlere uğur getirmektedir. Daha doğuya, Japon kültürüne gidildiğinde turnaların düşlerin, isteklerin gerçekleşmesinde etkili olduğu anlayışı ağırlık kazanmaktadır. Bunun en bilinen örneğini de bugün internet ortamında birçok web sitesinde küçük farklılıklarla anlatılan on iki yaşındaki bir Japon kızın, Sadoko Sasaki’nin hikayesi oluşturmaktadır. Hiroşima’ya atom bombası atıldığında iki yaşında olan Sadoko Sasaki, on yıl sonra radyasyonun etkisiyle kansere yakalanır. Hastalığı her geçen gün kötüye giderken ve doktorlar onun hiçbir şekilde iyileşemeyeceğini düşünürken, aynı hastanede yine kanser tedavisi gören yaşlı bir kadın ona bin turna kuşu efsanesinden söz eder. Yaşlı kadın, Sadoko’ya eğer kağıttan bin adet turna kuşu yaparsa iyi olma dileğinin gerçekleşeceğini, hastalıktan kurtulacağını söyler. Büyük bir umutla Sadoko kağıttan turna yapmaya başlar. Ancak her geçen gün süre azalmaktadır ve küçük kızın kağıttan bin turna yapma ihtimali azalmaktadır. Onun hikayesi tüm dünyada duyulur. Dünyanın birçok yerinden birçok kişi, kağıttan katladıkları turna kuşlarını Sadoko’nun bulunduğu hastaneye gönderir. Ancak bunlar ulaşmadan ve bin turna yapılamadan Sadoko ölür.* Sadoko Sasaki, büyük umutların simgesi haline gelirken, turnaya dair bu inanış da tüm dünyaya yayılır. Bu

* Bkz.: <http://forum.travian.com.tr/showthread.php?t=40642> (20.03.2016)

durum, folklor araştırmacısı Tahir Alangu'nun ifadesiyle geleneğin sürekli olarak eskikip yok olan folklor unsurlarına değil, aslında “*geleneğin inancı*” ile, *insandaki bir soy tükenmez ruhi vasıfla*” ilgilidir ve “*halkın hayatında, sürekli ve aralıksız olarak gelenek türeten, birleştiren, yeni gelenek formları yaratan bir ‘cevher’ vardır. Halk kültürü varlığı ancak bunun aracılığı ile halka bağlı gelenek kaynaklarına, gelenek ihtiyaçlarına kök salar işler. Böylelikle durmadan yeni gelenekler yaratılır. Yaşlılar, saygıdeğer kimseler, görmüş geçirmişler, kutlu adamların aracılığı ile, Fransız İhtilali’nde olduğu gibi, bütün ihtimaller eninde sonunda kristalize olur, geleneklerle örtülürler. Hemen ardından gelen kuşak, artık kuru, acı ve gerçek ihtilale değil, kutsal ve geleneklerle taçlanmış bir ihtilale hayran olur ve bağlanır. Gelenek mekanizması bir kere işlemeye başlayınca, her yanı kaplar.*” (1993, 82)

Batıdan doğuya turna, umudun simgesi haline gelirken, aslında bir yandan da insanın yaşamın zorlukları karşısında güçlü kalabilme mücadelesine de yardımcı olan bir öğeye dönüşür. Bu noktada geleneksel anlatının devam ettiğini, ancak kimi zaman da çağın gereklerine ayak uydurarak değiştiğini, yenilediğini söylemek mümkündür. Sadece geleneğin yaşadığı ya da yaşatıldığı ortamın bir miktar farklılık gösterdiği görülmektedir. Binlerce yıldır ağızdan ağıza, dilden dile söylene söylene aktarılan inanışlar, günümüzde eski yöntemlerin yanı sıra modern anlatı araçlarını ve tekniklerini de kullanmaktadır. Bu çalışmaya konu olan da yukarıdan beri sayılan (ki örnekleri birçok kültürden alınılanarak çoğaltılabilecek olan) turnaya dair inanışların modern anlatının kurmaca dünyasında kendisine nasıl yer bulduğunu ve gelenekten moderne yansımalarının nasıl olduğunu irdelemektir. Dünya kültür tarihi içinde binlerce yıldır varlığını sürdüren turnanın, günümüzde sadece belli bir kültürde ve modern anlatıdaki izdüşümünü araştırmaktır. Bu noktada ise doğu edebî kültüründen, Japon edebiyatının önde gelen yazarlarından Yasunari Kavabata'nın (1899-1972) *Bin Beyaz Turna* adlı romanı seçilmiş, modern anlatıda geleneğin izleri sürülmüştür.

II. Yasunari Kavabata'nın *Bin Beyaz Turna* Adlı Romanında Turna

1968 Nobel Edebiyat ödülü sahibi ünlü Japon yazar Yasunari Kavabata, 1899 yılında Osaka yakınlarında doğmuştur. Çok küçük yaşta babasını ve bir süre sonra da annesini kaybetmiş ve akrabalarının yanında büyümüştür. Yalnız geçen çocukluk çağları onun sonraki eserlerindeki “melankolik lirizmi” hazırlamıştır. 1926'da ilk uzun hikayesi sayılabilecek olan *İzu'lu Dansöz*'ü yayımlamıştır. Akıcı bir anlatımla yazılan bu kitap onun bütün Japonya'da tanınmasını sağlamış; kısa sürede ülkesinin en tanınmış yazarlarından biri olmuştur. İkinci Dünya Savaşı'ndan Japonya'nın yenilgiyle çıkması onda psikolojik bir çöküntü yaratmış ve yazmamasına neden olmuştur. Bununla birlikte, 1949'da bir episotlar dizisi olan *Bin Beyaz Turna*'yı yayımlamıştır. 1954'te Japon Sanat Akademisine üye olarak seçilmiş ve uzun bir süre Japonya'nın PEN Kulüp başkanlığını yapmıştır. 16 Nisan 1972'de intihar ederek yaşamına son vermiştir (Kavabata, 2005, 7-8).

Nobel edebiyat ödülü sahibi, bu usta yazarın sanat anlayışını değerlendiren Japon

edebiyat tarihçisi Suiçi Kato'ya göre Kavabata'nın en büyük tutkusu genç kızlar ve Japon porselenleridir. Suiçi Kato, Kavabata'nın *Bin Beyaz Turna* (Senbazuru) adlı romanını “*yüzeyine yayılan yaşam ışıltısıyla neredeyse bir şeyler hissediyormuş gibi görünen*’ bir fincandan bahseder. Kavabata'nın öykülerindeki erkek kahramanların gözünde porselen bir sürahinin yüzeyi bir kadının teninden farksızdır.” (2012, 775-776) sözleriyle anlatır. Kavabata'nın kadın güzelliğine yoğunlaşarak kendi duygu dünyasını anlatan kısa romanlar kaleme aldığı belirten Suiçi Kato, onun romanlarında ayrıntıları betimlerken gösterdiği sezgisel hassasiyeti, bir kuyumcu terazisinden farksız ve de eşsiz bulur (2012, 776). Ancak, Kavabata'nın hikayelerindeki kadın ve erkeklerin silik ve derinliksiz karakterler olduğunu; bunların sadece duygusal izlenimleri yansıtan araçlar olarak kullanılmasından dolayı bir sahneyi tamamlayan dekor olmaktan öteye gidemedikleri belirtmekten de çekinmez. *Bin Beyaz Turna*'yı yazarken de Kavabata'nın kahramanlarını gerçek insanlar arasından seçmediğinin altını çizer (2012, 777). Suiçi Kato her ne kadar bu değerlendirmeleri yapsa da Yasunari Kavabata'nın roman sanatı içinde *Bin Beyaz Turna*'nın ayrı bir yeri vardır. Bu romanında Kavabata, minimalist bir anlayışla hem küçük bir Japon ailesinin yaşamını hem de Japon kültürünün önemli bir parçası olan çay seremonilerini nahif bir biçimde ele alır. İnsan ilişkilerindeki kırılma, bir çay fincanının inceliğiyle ve zarafetiyle yansıtılır. Kurguya yön veren olaylar, durumlar ve düşünceler ile bir aile içinde yaşanan son derece hassas bir konu, bir çay seremonisi içerisine yedirilerek büyük bir incelikle işlenir. Oldukça durağan bir görüntü çizen ve yavaş akan olaylar zinciri bir fincan çayın hazırlanışı, sunumu ve içilmesi gibi sessiz, zarif ve ince bir biçimde seyredir. Bu nedenle romanı doğru değerlendirebilmek için Japon kültüründe çay seremonisinin taşıdığı anlama göz atmak gerekir. Çay Japon kültüründe çok önemlidir. Japon kültürü üzerine yazılmış bir kaynağa göre çay, Budist tapınaklarında yapılan dinî törenlerin de bir parçasıdır (Samizade, 2002, 128). Bir başka kaynaktaki ise çayın Japon kültüründeki yeri şöyle anlatılır: “*Önce çay! Çünkü kime gidilse Japonya’da, neye başlanmak istense önce bir kap acı çay sunulur. Romantik eğilimli kimi Japonlara göre, çay ve çay törenleri, geleneksel kültürün ‘en güzel’ kalıtıdır. Devrimci gençlere, gelenekçi eleştirmenlere göre çay, işlevini yitirmiş, anlamsız bir tortu! Toplumsal gerçek kuşkusuz, bu iki ucun arasında bir yerlerde olmalı. Halk dili güvenilir bir seçici olarak, ‘Çayı eksik’ diyor insan dramına duyarlı olmayan kaba, bencil kişilere.*” (Güvenç, 1983, 128) Çayın bir seremoni içinde sunulması kolay değildir ve Japon kültüründe bunun için özel çay töreni eğitimleri verilmektedir. Güvenç'e göre çay bahanedir ve bu eğitimlerin asıl amacı diz çöküp topuk üstünde oturmayı, selam vermeyi, sendelemen kalkmayı, yürümeyi, köşe dönmeyi, ayakkabı çıkartmayı, odaya girip çıkmayı, kap tutmayı, çay sunmayı, gülümsemeyi öğretmek kısaca Japon görgüsünün temel kurallarını yaparak öğretmektir (1983, 131).* Bir başka kaynaktaki da

* Kimi araştırmacılar ise şiir ve çay merasimi gibi faaliyetleri kadının toplumsal konumunu göstermesi noktasından ele almaktadır. Sözelimi Hunter, Edo Japonyasından söz ederken “*Edo Japonyasında samuray kadının konumu erkeğe saygı ve kadını küçük görme (dansoncohi) temelinde biçimlendi. Bunun altında kadının aile içindeki eş ve anne olarak özel biçimde tanımlanmış yeri ve rolü nedeniyle, kadın ve erkek arasında katı bir işlevsel rol ayrımı*

Japon geleneğine göre bir fincan çayın ev sahibi ile konuklarının ruhsal bir birliktelik ile evrendeki uyumu hissetmek için paylaştıkları barış dolu bir başlangıç olarak kabul edildiği belirtilmektedir. Buna göre, Japon Çay Seremonisi geleneksel Japon felsefesini ve estetik öğelerini -uyum (insan ve doğa ilişkisinde), saygı, arılık ve huzur- dört ana prensip çerçevesinde sergilemektedir. Çay seremonisi özel konuklar onuruna ya da kiraz ağaçlarının çiçek açması, baharın gelişi, dolunayı birlikte seyretmek gibi olaylar nedeniyle ya da sadece dostluğu kutlamak için düzenlenebilmektedir. Seremoni ruhsal ve duygusal öğelerin zarif bir biçimde harmanlanmasını gerektirdiğinden Japonlar seremoni başkanı olabilmek için yıllarca eğitim görebilmektedirler.* Çayın gelenek ve değer aktarımı işlevinin ötesinde çeşitli sanatların gelişimine de katkı sağladığı görülmektedir. Kaynaklara göre Japon seramik sanatlarının bağımsız olarak gelişmesi, Momoyama döneminde (1573-1615) başlar ve “çay” sanatıyla birlikte ünlü çay ustalarının yakın desteğiyle gerçekleşir. İlk Japon porseleni 1616 yılında Saga ilinin Arita yöresindeki kil yatakları bulunduktan sonra üretilir. Bizen ve Şigaraki diye bilinen çay takımları, kaba saba görünüşlerinin yanı sıra sağlam ve dayanıklı oluşlarıyla da ün kazanmışlardır. Çay törenlerinde kullanılan tek renkli, yalın ilkel görünüşlü, bile bile çarpık, eğri, kusurlu ya da kırık kapların kullanılması yalnız Japonya’ya özgü “raku” denilen bir çay seramiği geleneğinin doğmasına yol açmıştır. Endüstriyel sanatların vurguladığı güzellik anlayışına göre kaba ve yaban görünen bu raku fincanlarının sanatçısının imzasını taşıyanlarına günümüzde paha biçilememektedir (Güvenç, 1983, 123-124). Yasunari Kavabata’nın *Bin Beyaz Turna* adlı romanın kurgusunda çay seremonilerinin, ince ve zarif porselenlerin ve insanın kırılğan iç dünyasının anlatımının yanı sıra Japon kültürü içinde önemli bir yere sahip olan turnanın da işleniş biçimi dikkat çekicidir. Bütün bu kültür öğelerinin romanın kurmaca yapısı içinde yer alışı biçimi incelenmesi gereken önemli bir konu olarak karşımızda durmaktadır.

Yasunari Kavabata’nın *Bin Beyaz Turna* adlı romanı, son derece ilginçtir. Romanın başlığındaki *Bin Beyaz Turna*, Japon halk kültüründeki bir inancı işaret etmektedir. Roman içinde bu inançtan ayrıntılı biçimde söz edilmez. İçerikte de güzel bir genç kız olan İnamura’nın elinde tuttuğu mendilde bin beyaz turna deseni olduğu söylenir. Roman boyunca bir leitmotif olarak kullanılan bu bin beyaz turna desenli pembe mendil, romanın başkişisi Kikuci açısından son derece önemlidir. Genç bir adam olan Kikuci Metani, babasının eski sevgilisi ve annesinin de dostu olan çay eğitmeni Bayan Çikako Kurumato’nun çay seremonisi davetine katılmak üzere giderken yolda elinde bin beyaz turna desenli pembe bir mendil tutan İnamura Yukiko’yu görür. İnamura, güzelliği ve zarafeti ile Kikuci’yi etkiler. Kikuci, ne zaman İnamura’yı düşünse etrafında binlerce beyaz turnanın uçtuğunu hayal eder. Yazar, Kikuci’nin karşısına aynı çay

vardı. (...) Kadının terbiyesi alt konumuna uygun olarak nasıl davranması gerektiği, çocuk doğurma ve erkeğinin ihtiyaçlarının nasıl karşılanacağı ve ailenin ekonomik durumunun elverdiği boş zamanlarda çiçek düzenleme, şiir ve çay merasimi gibi hoş faaliyetlerle nasıl ilgileneceği yönündeki talimatlardan oluşuyordu.” (2002, 195) diyerek konuya başka bir açıdan yaklaşır.

* Bkz.: Eren Arcan, http://dipnotkitap.net/OYKU_ve_NOVELLA/Bin-Beyaz (29.02.2016)

seremonisinde üç kadın çıkarır. Bunlardan ilki ve olay örgüsü içinde ilk karşılaştığı İnamura'dır. İnamura, iyi bir ailenin iyi yetişmiş, bir kızıdır ve son derece güzeldir. Çay seremonisi ustası Çikako'nun hedefinde de Kikuci ile İnamura'yı tanıştırmak, onların evlenmesine vesile olmak yatmaktadır. İnamura dışında çay seremonisine birçok kadın daha davetlidir. Neticede bu seremoni Çikako'nun genç hanımlara çay seremonilerinin kurallarını öğrettiği bir anlamda ders niteliğinde olan bir toplantıdır. Diğer iki kadın ise Bayan Ota ile onun kızı Fumiko'dur. Bayan Ota, Kikuci'nin babasının sevgilisi olmuş, dul bir hanımdır. Bayan Ota'nın rahat ve Japon gelenek ve göreneklerine aykırı davranışlarına karşın kızı Fumiko, bir o kadar utangaç ve saygılıdır. Bayan Ota, babasıyla olan anılarını çekinmeden, sıkılmadan Kikuci ile paylaştığı gibi onunla ilişkisinde oldukça ileri gitmekten de çekinmez. Bu durum, hem Çikako'yu hem de Fumiko'yu rahatsız eder. Duyduğu utanç nedeniyle Fumiko, annesine Kikuci ile görüşmesini yasaklarken, Çikako da Kikuci'nin İnamura ile evleneceğini söyleyerek Bayan Ota ile Kikuci'nin ilişkisini sonlandırmaya çalışır. Bayan Ota, intihar eder. Bayan Ota'nın ölümünün ardından Kikuci ile Fumiko görüşmeye başlarlar. Birbirlerini daha önce hiç tanımamış olsalar da anne ve babalarından dolayı ortak bir geçmişe sahiptirler. Kikuci'nin babasıyla Fumiko'nun annesinin birbirlerine âşık olmaları, sonra Kikuci ile Bayan Fumiko'nun annesinin arasındaki ilişki onlara ortak bir konu yaratır. Bu arada Kikuci, Fumiko'nun annesi sayesinde artık ölmüş olan babasını daha iyi anlamaya başladığını düşünür. Bayan Ota ve kızından hiç hoşlanmayan Çikako, Kikuci'yi onlardan uzaklaştırıp İnamura ile evlendirmeye çalışır. Yaşadıklarından hayli yorulan Kikuci, ortamdaki uzaklaşmak için birkaç günlüğüne şehir dışına bir arkadaşının evine gider. Döndüğünde Çikako, hem İnamura'nın hem de Fumiko'nun evlendiğini söyler. İki genç kızın da evlenmiş olduğu haberi, Kikuci'yi perişan eder. Çikako, her iki kızın da evlenmiş olmasından hareketle Kikuci'nin evlenmesinin zor olduğunu söyler. Bekar bir adamın evine ve özellikle de seremonilerde kullanılan çay takımlarına bakmasının güçlüğünden söz ederek, Kikuci'ye babasından kalan porselenleri elden çıkarmasını teklif eder. Bu porselenlerin çoğu birkaç yüzyıllık değerli parçalardır. Fumiko'nun Kikuci'ye telefon etmesiyle birlikte, Çikako'nun genç kızların evliliği konusunda yalan söylediği ortaya çıkar. Fumiko, Kikuci'nin evine gelir ve Çikako'nun neden yalan söylediği üzerinde konuşurlar. Bu konuşma sırasında çayhanede oturduklarından evin yaşlı hizmetçisi çay içeceklerini düşünerek gerekli malzemeleri getirir. Olay örgüsünün son halkası da bu sırada tamamlanır. Kikuci ve Fumiko, çay fincanları üzerinden aslında hem kendi, hem de Fumiko'nun annesi ile Kikuci'nin babasının ilişkilerini sorgularlar. İkili arasında hayli ilginç biçimde gelişen bu kısım şöyledir:

“Maltaeriği yaprağının tatlı yeşili hâkimdi porselene. Safran ve lal rengi lekeler göze çarpıyordu.

‘Seyahatlerinde yanına aldığına göre babanızın gözdesiydi. Babanıza benzeyen bir fincan bu.’

Fumiko sözlerinin neye yol açabileceğini fark etmedi.

Kikuci de Şino fincanını onun annesine benzetmişti, ancak bunu söylemeye cesaret edememişti. Şimdi her iki fincan da yan yana duruyordu. Fumiko'nun annesinin ve

Kikuci'nin babasının ruhları gibi!

Karatsu fincanı da en az üç dört yüzyıllık olmalıydı. Şino'ya göre daha iyi bir durumda bugüne kadar gelmişti. Etrafa zevk düşkünlüğünün hayatiyetini yayıyordu.

Sanki fincanlarda iki güzel ruh biçimlenmişti, sevdikleri iki insan karşılarında duruyordu.

İki fincan, Fumiko ve Kikuci'nin varlıkları denli gerçektir. Bu fincanlar arasındaki benzerlik onunla Fumiko arasındaki benzerlik gibiydi. Onlar kadar somut, onlar kadar günahsız ve suçsuzdu.

Bayan Ota'nın ölümünden on yedi gün sonra kızını ziyarete gittiğinde, annesiyle birlikte olmasının annesi açısından korkunç olduğunu söylediğini anımsadı Kikuci.

Şu anda, o iki insana benzettikleri fincanların karşısında oturuyorlardı. Günah karşısındaki korkusu, porselenlerin parlaklığında yitmiş olabilir miydi?" (s. 125,126)

Annesini, Kikuci'nin babası ile ilişkisi içinde az değerli –ya da daha doğru bir ifade ile değersiz- bir şino kabına benzeten Fumiko, Kikuci'nin babasının porselenleri içinde daha değerlilerinin bulunduğunu söyler. Böylece evli bir adamla aşk yaşayan annesinin toplum içindeki yerini belirtmiş olur. Üstelik annesi, Kikuci ile de görüşerek, hem utanılacak bir iş yapmış hem de Fumiko ile Kikuci'nin arkadaşlığına engel olmuştur. Kikuci'ye olan duygularını anlatabilmek ve annesinin kötü anılarından kurtulabilmek için Fumiko, annesine benzetilen şino kabını kırar ve gider. Kikuci, şino kabının kırılmasının anlamını ve kendisinin Fumiko'ya karşı hissettiklerinin ne olduğunu ancak fincan kırıldığında anlar. Fumiko, annesinin Kikuci ile olan ilgisini, geçmişin izlerini silip yeni bir hayat kurmak dileğini annesine ait olan şino kabını kırarak gösterir. Ertesi gün, Kikuci, Fumiko'nun evine gider, ancak ev arkadaşlarından onun bir yolculuğa çıktığını öğrenir. Fumiko'nun "ölüm yanı başımızda" sözünü anımsayarak intihar etmesinden endişe eder. Roman, Kikuci'nin öfkeyle bütün olanlardan sorumlu tuttuğu Çikako'ya gitmek üzere yürümesiyle son bulur. Burada Fumiko, annesinden kalan fincanı kırarak, Kikuci'nin hem babasının Bayan Ota'ya olan aşkının çocuk gözüyle kendisinde bıraktığı acı hatıralardan hem de kendisinin Bayan Ota ile yaşadığı günahın ruhunda yarattığı sıkıntıdan kurtulmasını sağlar. Kikuci, Fumiko'nun fincanı kırmasına engel olamamakla birlikte, fincanın kırılmasıyla birlikte bir çeşit arınmaya varmıştır. Bayan Ota'yı tanınması, babasının duygularını anlamasını sağlarken, kendisini asıl üzenin yıllarca babasının bu ilişkisinden dolayı annesini üzen Çikako'nun davranışları ve kıskançlığı olduğunu anlar. Fumiko ise, annesinin yasak aşklarının ve günahlarının kendi yaşamına olan etkilerinden, annesinin davranışlarından duyduğu utançtan fincanı kırarak kurtulmaya çalışır. Burada Japon kültüründe çayın ve çay fincanlarının yerine yeniden değinmek gerekir. İlk olarak Japon kültüründe çay içmek, günlük yaşam içinde sıradan bir olay değil, değer verilen bir insanla geçirilen kıymetli bir zamandır. İkinci olarak ise roman boyunca anlatılan Kikuci'nin babasına ait çay takımlarının maddi değerleridir ki bunlara sahip olabilmek için Çikako türlü oyunlara başvurmuştur. Fumiko'nun kırdığı fincan birkaç yüzyıllıktır. Maddi değerinin yanı sıra annesine ait ve ondan kalan bir hatıra olması hem kırılan fincanın hem de kırma eyleminin ne denli önemli olduğunu göstermektedir. Fumiko, Kikuci'nin kendisi için taşıdığı anlamı böylesine değerli bir eşyadan vazgeçerek dile

getirir. Romanın sonunda Fumiko'nun bir bilinmeze doğru yola çıkması, ona acı veren duygulardan arınıp yeni bir yaşama başlama arzusunu düşündürür.

Bin Beyaz Turna'nın bir çay seremonisiyle başlayan olay örgüsü, yine bir çay seremonisiyle son bulur. Fumiko ile Kikuci'yi buluşturan da ayıran da bir çay seremonisi ve bu arada yaşananlardır. Kikuci, bin beyaz turna desenli mendiliyle gönlünde yer tutan İnamura'yı ve onun kendisine verdiği heyecanları düşünürken asıl sevgiyi gözden kaçırmıştır. İnce, nahif ve kırılğan porselenler gibi olan insan ruhunun incelikleri ve insan ilişkileri tüm karmaşasıyla romanda ele alınırken, bir hayalin peşinden koşarken insanın yanı başındaki güzelliğin farkına varamayışını da etkili bir dille anlatır.

Japon inançlarına göre bin beyaz turna dileklerin gerçekleşmesini simgelemektedir ve turna Japon kültüründe önemli bir yere sahiptir. Aynı önem origami turnalar için de geçerlidir. Japon inanışlarına göre bin tane turna kuşu katlayan kişiye bir dilek dileme hakkı verilir. Evlenmek isteyen çiftler de yaşamlarının sonuna kadar mutlu olmak için kağıttan bin turna kuşu katlarlar. Bunu akrabaları ve arkadaşları ile birlikte yaparlar. Çünkü bin kuşun katlamasına çok sayıda kişinin yardımcı olması, onun değerini artırmaktadır. Düğünlerin yapıldığı mekanlar iplere dizilmiş turna figürleri ile süslenir. Ayrıca bin adet turna kuşu yapan kişinin uzun ve iyi bir yaşam süreceğine de inanılmaktadır.* *Bin Beyaz Turna*'nın kurgusu içinde hiçbir yerde bu inançtan söz edilmez. Aslında söz edilmesine de gerek bulunmamaktadır. Çünkü bin beyaz turnaya dair inanışlar romanın yazıldığı kültür için yabancı değildir. Kikuci'nin ilk gördüğü anda İnamura'nın elinde bin beyaz turna desenli bir mendil olması, İnamura'nın evliliğe ne denli hazır olduğunu ve iyi ve mutlu bir evlilik kurma hayalini yansıtır. Kikuci'nin de İnamura'da gördüğü, genç kızın güzelliğinin yanı sıra elindeki bin beyaz turnalı pembe mendildir. Bu mendil aynı zamanda annesini ve babasını kısa bir süre kaybetmiş olan, geçmişle ve anılarıyla yüzleşemeyen, babasının çapkınlıkları nedeniyle annesinin üzüntülerine tanık olmuş olan Kikuci'nin yaralarını sarma dileğinin bir göstergesidir. Bayan Ota ve Fumiko ile tanışması; Fumiko'nun şino fincanını kırması, Kikuci'nin dağılmış ruhunu uçurumun kenarından almış, içindeki sıkıntıdan onu kurtarmıştır. Kikuci, babasına, annesine, Bayan Ota'ya, Fumiko ve en nihayetinde de kendisine acılar yaşatanın, aile dostu olarak bildiği Çikako'nun kıskançlıkları olduğunu anlamıştır. Kikuci'nin geçmişle yüzleşmesi ve yaşama yeniden tutunmak istemesiyle roman son bulur.

Bin Beyaz Turna, ölen babasının sevgilisi ile yakınlaşan genç bir adam ile annesinin gayri ahlaki yaşam tarzı yüzünden utançtan ezilen genç bir kızın aralarında yaşananları, bir çay seremonisi dekoru içinde ve porselenlerin ince, zarif varlıklarını metafor olarak alarak nahif bir biçimde anlatır. Böylesine nazik bir konu betimlemeler, benzetmeler ve seçilen sözcüklerdeki incelikle ve minimalist bir anlatımla başarılı bir biçimde verilir. Bin beyaz turnanın Japon halk kültüründeki yerinden hareketle, birçok kişinin yaşamı ve sevgi- aşk-aldatma-kıskançlık karşısındaki duruşları zarif bir biçimde ele alınır. Japon halk kültürüne ait olan turnanın insanın dileklerini yerine getirme, insanlara mutluluk verme inancına, “bin beyaz turnalı pembe mendil” ile göndermede bulunulur.

* Bkz.: <https://www.japonca.com.tr/origaminin-tarihinden-turna-kusu-hikayesi-ve-yapilisi/> (29.02.2016)

Turna desenli bir mendilin ifade ettiği bilgi ayrıntılı açıklamalara gerek görülmeden, kültürün ortak bilgisinden hareketle romanın kurgusunda yerini alırken bir yandan da gelecek kuşaklara gelenekten uzak bir edebî türü araç olarak kullanarak aktarılır. Roman boyunca leitmotive olarak defalarca verilen “bin beyaz turnalı pembe mendil” tamlaması aracılığıyla bir inanış, bir motif yalnızca bu beş kelime ile ancak çok derin anlamlarla gelenekten geleceğe uzanır.

KAYNAKÇA:

- Akalın, L. S. (1993). **Türk Folklorunda Kuşlar**. Ankara: Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini
- Alangu, T. (1993). **Türkiye Folkloru Elkitabı**. İstanbul: Adam Yayıncılık
- Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları
- Arcan, E. http://dipnotkitap.net/OYKU_ve_NOVELLA/Bin-Beyaz (29.02.2016)
- Ergun, M. (1997). **Türk Dünyası Efsanelerinde Değişme Motifi (I. Cilt İnceleme)**. Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 690
- Esin, E. (2006). **Türklerde Maddi Kültürün Oluşumu**. İstanbul: Kabalcı Yay.
- Güvenç, B. (1983). **Japon Kültürü (Gözden Geçirilmiş 2. Baskı)**. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Hunter, J. E. (2002). **Modern Japonya'nın Doğuşu 1853'ten Günümüze**. Çev.: Müfit Günay. İstanbul: İmge Kitabevi.
- Kato, S. (2012). **Japon Edebiyatı Tarihi**. Çev.: Oğuz Baykara. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Kavabata, Y. (2005). **Bin Beyaz Turna**. Almandan çeviren: Ahmed Arpad. İstanbul: Doğan Kitap.
- Özdemir, A. Z. (1994). **Öyküleriyle Ağıtlar**. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Roux, J. P. (1999). **Altay Türklerinde Ölüm**. İstanbul: Kabalcı.
- Samizâde Süreyya (2001). **Day Nippon Büyük Japonya**. Hazırlayan: Ali Ergun Çınar. İstanbul: Kitabevi.
- Saraçoğlu, A. (1999). **Ercişli Emrah**. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Türkçe Sözlük**. (1988). Ankara: TDK
- <http://forum.travian.com.tr/showthread.php?t=40642> (20.03.2016)
- <http://shkolazhizni.ru/culture/articles/34780/> (30.03.2016)
- <http://mycalend.ru/c/h/312/> (28.03.2016)
- <http://www.ruthenia.ru/folklore/thompson/> (31.03.2016)
- <https://www.japonca.com.tr/origaminin-tarihinden-turna-kusu-hikayesi-ve-yapilisi/> (29.02.2016)

ÖZ

MODERN ANLATIDA GELENEĞİN İZLERİ VE “BİN BEYAZ TURNA”

Kültür, toplumların tarihsel ve toplumsal gelişme süreçleri içinde yarattıkları maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada ve gelecek kuşaklara aktarmada kullanılan araçların bütünü olarak tanımlanmaktadır. Gelenek ise kültürün önemli yapı taşlarından biridir. Maddi olmayan ve kuşaktan kuşağa aktarılan kültür öğeleri şeklinde tanımlanabilen gelenek, aslında dar anlamıyla bir toplumun belli konulardaki görüşleridir ve toplumsal yaşamın düzenlenmesinde rol oynar. Genellikle aile, hukuk ve din gibi toplumsal kurumlar üzerinde etkilidir. Ancak zaman zaman bilim ve sanat üzerinde de etkili olmaktadır. Geleneğe ait kimi öğeler geçmişten günümüze uzanır, farklı kültürlerde farklı biçimde yaşar ya da modern anlatıya damgasını vurur. Kimi zaman da geleneksel olan ile modern olanın çatıştığı görülür. Geleneksel öğelerin modern dünyanın baş döndüren hızı içerisinde yeni durumlara büyük bir uyumla varlığını sürdürdüğü de bilenen bir gerçektir. Bu çalışmada halk kültürünün bir parçası, sözlü geleneğin küçük bir ögesi olan turna motifinin Batıdan Doğuya ve geleneksel olandan modern anlatıya yansımalarının sonuçları, bir edebî metin üzerinden irdelenmeye çalışılacaktır. Öncelikle Batı ve Doğu kültürlerinde genelinde kuş, özelinde ise turna ve buna dair inanmalara kısaca değinilecektir. Ardından Nobel Edebiyat Ödülü sahibi Japon yazar Yasunari Kavabata'nın *Bin Beyaz Turna* adlı romanında, geleneğin izleri aranacaktır. Geleneksel kültürün bir ögesinin modern anlatının kurgusu içinde yorumlanmış biçimi ele alınacaktır.

Anahtar kelimeler: turna, Japon edebiyatı, Yasunari Kavabata, Bin Beyaz Turna

ABSTRACT

TRACES OF TRADITION IN THE MODERN NARRATION AND “THOUSAND CRANES”

Culture is defined as material and spiritual values created in the social and historical development process of societies and as the total of elements used in creating them and transferring to future generations. Tradition is one of the important elements of culture. Tradition, defined as an intangible cultural item transferred from generation to generation, in fact, expresses opinions of a society on specific issues in the narrow sense and plays a role in the regulation of social life. Generally it has impact on social institutions such as family, law and religion. However; it occasionally has an impact on science and art. Certain elements of the tradition stretches from past to future, lives distinctly in different cultures or leaves its mark on modern narrative. Sometimes a clash of modern life with traditional elements can be seen. Another fact is that traditional items survive in great harmony with the new situation in the dizzy pace of modern world. In this study; crane motive, a part of popular culture and a small element of oral tradition, whose results of reflection from the traditional to modern, from West to East will be analyzed through a literary text. First of all, birds in Western and Eastern culture in general, and in particular pike and beliefs like that will be mentioned briefly. Traces of the tradition in the *Thousand Cranes* which is written Nobel Prize winner Japanese author Yasunari Kavabata will be searched. Interpretation mode of a small part of traditional culture in modern narrative fiction form will be discussed.

Key words: crane, Japanese literature, Yasunari Kavabata , Thousand Crane